

ИВАЙЛО ПЕТРОВ - „ПРЕДИ ДА СЕ РОДЯ”

ПРЕОБЪРНАТИЯТ РОДОВ КОСМОС

Преди да се „роди” преобърнатата идея за човека, се ражда ироничният размисъл на Ивайло Петров в повестта „Преди да се родя”. Повествованието носи преобърнатия - отразен образ на света в съзнанието на автора. От неговия хуманен ракурс, макар и преобърнат, времето променя - „преоб-ръща” посоката на пространствените проекции - горе-долу, ниско-високо - в хроно-логичния ред на случаи, събития и разказ -авторски коментар, свързващ интертекстово „обърканите” посоки на времето.

Малкото, незначителното става значимо и високо, а реално стойностното се смалява до ненужност за новото време. „Прео-бърнати” са времената, хората разместват своето място в хронологията на поколенията и продължителят на рода - внукът, се оказва свидетел на пуническата битка за „брачния договор” между родителите си, водена от старейшините на двата рода - дя-довците Иван и Георги.

Авторският разказвателен АЗ анонимно присъства в ироничната „алхимия” на размесените времена. Наблюдава от „четирите посоки на света” ставащото в родовия космос на своето българско съзнание.

Ироничният художествен свят на Ивайло Петров ясно откроява тъжния смях на три поколения, като всяко от тях „оглежда” лика си в кривите огледала на времето на оста-налите две.

Иронията на автора към преобърнатата картина на родовото време естествено въвежда пародията в художественото повествование. Реките започват да текат в обратна посока, дядовците и бащите се държат като деца, а небето на родовия космос е сякаш под краката им. Несъзнателно, макар и дълбоко убедени в добрите си намерения, стъпкват духовните стойности на традицията, а когато решат да вдигнат поглед нагоре, откриват ниския свод на земните си страсти. Изглеждат смешни в ироничния хаос на времето и безкрайно тъжни в своята неосъзната безпомощност.

Родовият космос смаява „мащаба“ си. Става тесен и малък от дистанцията на пародираното интелектуално превъзходство на по-новото, „модерно“ време, оказало се неочаквано на първо място в обърканата хронология на наследственото родово време.

Анонимният авторски АЗ, сякаш от позицията на вечно въртяща се магическа сфера, иронично обхожда и оглежда от „високо“ и „ниско“ хоризонтала и вертикала на своето и преживяното от рода време, на „било-то“ и ставащото в момента. Авторът едновременно участва в събитията, разказва за тях и ги оценява. Той е „очевидец“, „пряк“ участник и тълкувател, който анализира „би-ло“ и ставащо чрез погледа на „свое“ и „чуждо“ време. Дистанцията между съвременност и минало има вече друга мяра. Отново преживените късове „чужд“ живот от родовата история превръщат миналото в реалност. Случилото се някога започва да „ста-ва“ сега. Превръща се в настояще, а съвременният миг от живота на разказвача е повтарящата се еталонна мяра на времето като приемствена традиция.

Авторът усеща „чуждо“ времето на своя реален съвременен живот. Ироничният поглед към „ставащото“ го дистанцира и той се озовава „далеч“ във времето - преди „раждането“ на съвременния модерен свят. „Далеч“ от „своето“ време, но съвсем близо до вече „билото“, преживяно от предците, родово време. То му е скъпо и близко, макар и да навлиза в неговото пространство с „модерния“ ироничен поглед на своя съвременник.

Художествената оптика е наистина обърната. „Своето“ става „чуждо“, миналото - близко и родно, а настоящето - критично отразено в „кривото“ огледало на вечното родово българско време. Разстоянията между хора и епохи са условни. Едновременно близки и далечни, те застават с изравнени стойности в причудливата, иронично преобърнатата, картина на света, родена в художествения родов космос на Ивайло Петров и ясно очертана в регионалната „рамка“ на Добруджа. Оттам започва българското време за автора.

„Преди да се роди“ художественото съзнание на твореца Ивайло Петров, се ражда съзнание за родова чест и българско достойнство.

Родовото време е част от българския национален космос, но той има първоизвор и

начало в индивидуалния Хаос на човешкото съзнание, все още неподредило картината на малкия родов Космос, от който започва пътят му към общобългарското национално време.

Отправна точка за ироничния поглед на Ивайло Петров към обърнатия родов Космос, в контекста на националната мяра за време, е родната Добруджа. Регионалното става национално и отново всичко се слива в тъжния ироничен смях на автора. Издигнал се високо над „свое” и „чуждо”, той вижда стойностите — истината за нашето бъл-гарско време:

В ония диви и чудесни времена по нашия още по-див и чудесен край ставаха много и различни кражби. Крадяха се овце, волове, коне, крадяха се и моми... Хората от моя край пазят ревниво традициите на нашите предци, пазят и традициите на кражбите. Разбира се, времето безпощадно променя всичко, променя традициите, колкото и да се стараем да ги съхраним, или най-малкото ги осъвременява. Сега например... Никой не краде вече моми посред бял ден, тази ра-бота се смята за варварщина, каквато си е, пък и момите не чакат да ги брадат, сами отиват, при когото си искат... И кражбите от частни лица се смятат за... предразсъдък. Крадат от държавата..., служат си с всевъзможни бумажки и много умело се изплъзват от съдебните власти...

Иронично „осъвременените” стойности на традицията позволяват на Ивайло Петров да „открадне” времето на рода, да размес-ти времевите пластове на минало и насто-яще, за да поднесе „откраднатото” с иро-нично подменените стойности на традици-ята.

„Дивото” време на родовото съзнание е филтрирано и осъвременено от „чудесно” преобърнатите стойности на „актуализираната” традиция. Съзнанието на съвременника отхвърля „дивата” природа на родово-то мислене и се чужди от патриархалния наивитет на традицията, останала изоли-рана от „напредъка” и „прогреса” на новото, по-модерно време.

Иронията на автора се задълбочава. Сме-хът става тъжен и горчив, а съвременният му свят - далечен, чужд и див. Времената отново променят хронологичния си ред в съзнанието на автора. Преобръщат се и повествователният размисъл се оказва въоръжен с родово „дивата” ценностна система на пра-отците. Те живеят в душата на автора и той наблюдава жанрови сцени от живота им. „Присъства” на собственото си

зачатие.

И сякаш от един друг свят авторът наб-людава времето „вчера” и „днес”, за да поднесе ироничната си оценка за света и човешките нрави, които остават традици-онно „дивни” в новата „модерна” агресия на съвременността. Предчувствието за идващото ново, като заченат кълн на нов живот в майчината утроба, се оказва пародирано, а очакването за промяна на духовността чрез наследствения филтър на родовата нравственост - излишно.

Смехът на Ивайло Петров се издига над времето и човешките нрави, за да покаже в „рамката” на идеализираната традиция умиращата изконна нравственост на българските, макар и „дивни”, добродетели:

Изтокът руменееше като опечен хляб - срав-нение на майка ми, дете отпосле често и ус-пешно използвах - врабците цвърчаха лудо в акациите, прилепите се прибираха от нощните за-ведения, шураха се пияни из въздуха и не можеха да си намерят места за спане, а къщите се прозя-ваха с комините си и изпускаха миризлив дим.

В синтактичния срез на времето: „Изтокът руменееше ..., прилепите се прибираха от нощните заведения...”, стои преобърнатият родов космос на Ивайло Петров. Български необятен свят е „заченат” в душата на ав-тора. Във вечния кръговрат на духовното пъ-туване към корените на родното е и поред-ният тревожно зададен въпрос за екзистенциалното битие на националното ни съзна-ние, „преди да се роди” голямата болка на Ивайло Петров за преобърнатите ценнос-ти на българската народопсихология и нрав-ственост.